

Zanedbání povinné výživy

Rozhodnout o nároku na náhradu dlužného výživného jako majetkové škody, jež byla poškozenému způsobena, ve smyslu § 43 odst. 1 věty poslední tr. ř. lze podle § 228 odst. 1 tr. ř. (popř. i podle § 229 odst. 1, 2 tr. ř.) pouze za předpokladu, že o nároku na výživné dosud nebylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení. Bylo-li však o vyživovací povinnosti obviněného pro relevantní období páchaní přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku již rozhodnuto, třeba i nepravomocně, v občanskoprávním řízení, představuje takové rozhodnutí překážku podání návrhu poškozených na rozhodnutí o povinnosti obviněného k náhradě škody podle § 44 odst. 3 tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 8 Tz 20/2020-356 ze dne 17.2.2021)

Nejvyšší soud projednal ve veřejném zasedání stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti České republiky ve prospěch obviněného P. K., nar. XY v XY, trvale bytem XY, proti pravomocnému usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, a rozhodl tak, že podle § 268 odst. 2 tr. ř. se vyslovuje, že pravomocným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, byl porušen zákon v ustanovení § 256 tr. ř. a v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, v ustanoveních § 44 odst. 3 a § 228 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného P. K. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. se zrušují usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, a jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, ve výrocích, jimiž bylo podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o povinnosti obviněného zaplatit na náhradě škody poškozené R. K., nar. XY, bytem XY, částku 396 000 Kč, poškozené D. K., nar. XY, bytem XY, částku 10 500 Kč a poškozené E. K., nar. XY, bytem XY, částku 10 500 Kč, a ve výroku, jímž byla podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozená R. K. odkázána se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Zrušují se také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, byl obviněný P. K. uznán vinným třemi přečiny zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, 3 tr. zákoníku, za což byl podle § 196 odst. 3, § 43 odst. 1, § 62 odst. 1, 3 a § 63 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu obecně prospěšných prací v trvání 300 hodin. Podle § 63 odst. 2 tr. zákoníku mu byla uložena přiměřená povinnost, aby v průběhu výkonu trestu obecně prospěšných prací zaplatil dlužné výživné. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit na náhradě škody poškozené R. K. částku 396 000 Kč, poškozené D. K. částku 10 500 Kč a poškozené E. K. částku 10 500 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená R. K. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti citovanému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný P. K. odvolání směřující proti výroku o náhradě škody. Nesouhlasil s tím, že bylo rozhodnuto o jeho povinnosti k náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř., když výši výživného mu již dříve určil pravomocný civilní rozsudek a nyní byl de facto založen další exekuční titul na totožné částky. Navrhl, aby odvolací soud výrok o náhradě škody zrušil a poškozené R., D. a E. K. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Usnesením

Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, bylo odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítnuto.

II. Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

3. Proti pravomocnému usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, podala ministryně spravedlnosti (dále též „stěžovatelka“) ve prospěch obviněného P. K. (dále též jen „obviněný“) stížnost pro porušení zákona. Podle názoru ministryně spravedlnosti byl napadeným rozhodnutím v neprospěch obviněného porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. a v řízení mu předcházejícím, tj. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, v ustanoveních § 228 odst. 1 a § 44 odst. 3 tr. ř.

4. Stěžovatelka po připomenutí relevantních ustanovení § 43 odst. 1, 3, § 44 odst. 3, § 228 odst. 1, § 254 odst. 1 tr. ř. a § 256 tr. ř. uvedla, že již soud prvního stupně při rozhodování v adhezním řízení náležitě nereflektoval, že vyživovací povinnost obviněného vůči jeho dcerám E. a D. K. byla stanovena rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. 5 Nc 105/2001, pravomocným dne 9. 7. 2001. Vyložila, že ač je kopie tohoto rozsudku založena v trestním spise, soud prvního stupně tento rozsudek opakovaně zmiňoval a na jím stanovenou vyživovací povinnost v popisu skutku ve výroku o vině výslovně odkazoval, pochybil, když v rozporu s § 44 odst. 3 tr. ř. vtělil do vlastního rozhodnutí i adhezní výrok podle § 228 odst. 1 tr. ř. Byť byl tento výrok v odvolání obviněného jako jediný výslovně napaden, odvolací soud nedostal své přezkumné povinnosti založené ustanovením § 254 odst. 1 tr. ř. a podané odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl. Dodala, že výroky o vině a trestu se její stížnost pro porušení zákona nijak nedotýká.

5. Stěžovatelka proto navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, pokud jím zůstal nedotčen výrok o náhradě škody z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, byl v neprospěch obviněného P. K. porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř. a v řízení mu předcházejícím, tj. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, v ustanoveních § 228 odst. 1 a § 44 odst. 3 tr. ř. Navrhla rovněž, aby Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 věty druhé tr. ř. napadené usnesení ve vytýkané části zrušil, aby zrušil i jemu předcházející výrok o náhradě škody z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

6. Ke stížnosti pro porušení zákona se obviněný P. K. písemně vyjádřil prostřednictvím obhájkyně. Uvedl, že se s argumentací obsaženou v tomto mimořádném opravném prostředku plně ztotožňuje, neboť rozhodnutí nalézacího soudu ve výroku o náhradě škody i zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu považuje za nesprávné. Proto také Ministerstvu spravedlnosti České republiky podal podnět ke stížnosti pro porušení zákona, přičemž v podrobnostech odkázal na svou argumentaci rozvedenou v tomto podnětu.

7. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) v zevrubném vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona připomněla, že do 1. 1. 2018 dlužné výživné nebylo možné uplatňovat jako nárok na náhradu škody v trestním řízení podle § 43 odst. 3 tr. ř., poněvadž dluh pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku spočívající v nezaplaceném výživném nebyl považován za dluh ze škody způsobené trestným činem, nýbrž za dluh z nesplněné zákonné povinnosti, jejíž porušení je samo trestným činem, nikoliv jako u škody

následkem trestného jednání (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 4 Tdo 549/2014). Podle tohoto pojetí vyživovací povinnost vznikla povinným subjektům ex lege a není samo o sobě nezbytné, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny rozhodnutím soudu.

8. Dále se státní zástupkyně zabývala novelizací ustanovení § 43 odst. 1 tr. ř. zákonem č. [59/2017](#) Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů (dále jen „zákon č. [59/2017](#) Sb.“), účinným od 1. 1. 2018, kterým došlo k doplnění ustanovení § 43 odst. 1 tr. ř. v tom smyslu, že pro účely tohoto zákona (trestního řádu) se rozumí majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné. Státní zástupkyně připomněla účel zákona č. [59/2017](#) Sb., a to zejména s ohledem na postavení poškozených trestnou činností a jejich možnost domoci se snáze náhrady škody prostřednictvím státu. Shrnula pak na základě ustanovení § 2 odst. 2, odst. 3 písm. c) [správně písm. d)] a § 10 odst. 2 uvedeného zákona, že je-li i pro účely trestního řádu majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, dlužné výživné, je možné v případě, že o tomto nároku nerozhodl soud v řízení ve věcech občanskoprávních, aby bylo v případě dlužného výživného rozhodnuto výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. Jestliže obviněnému byla pravomocně uložena majetková trestní sankce, může se poškozený domáhat toho, aby byl odškodněn prostřednictvím ministerstva spravedlnosti, aby tak nemusel pro dosažení náhrady škody podstupovat další řízení vůči odsouzenému. Z ustanovení § 43 odst. 1 věta poslední tr. ř., ve znění novely účinné od 1. 1. 2018, však nevyplývá, že by v trestním řízení měl soud rozhodovat duplicitně o výživném v případě, že již o takovém nároku bylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení.

9. Státní zástupkyně tedy uzavřela, že se s právní argumentací stížnosti pro porušení zákona ztotožňuje. Podle ní v předmětném trestním řízení nemělo být o nároku na náhradu škody rozhodováno, a proto měl soud postupovat podle § 206 odst. 3 tr. ř., tedy usnesením vyslovit, že R. K., D. K. a E. K. se jako poškozené k hlavnímu líčení nepřipouští. Poškozeným totiž svědčí v takovém případě pouze tzv. procesní práva podle § 43 odst. 1 tr. ř. S ohledem na uvedenou situaci nesouhlasila s bodem 3. petitu stížnosti pro porušení zákona, bylo-li navrhováno, aby Nejvyšší soud postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

10. Státní zástupkyně intervenující ve veřejném zasedání shledala stížnost pro porušení zákona důvodnou, přednesla své vyjádření ve shodě s již zasláným písemným vyjádřením k tomuto mimořádnému oprávněnému prostředku a učinila i shodný konečný návrh.

11. Obhájkyň obviněného taktéž označila stížnost pro porušení zákona za opodstatněnou a z důvodů již zmíněných nejen v podnětu ke stížnosti k porušení zákona, ale i v písemném vyjádření k ní učinila konečný návrh shodný se stěžovatelkou s tím, že Nejvyššímu soudu dala ke zvážení postup podle § 270 odst. 2 tr. ř.

III. Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

12. Nejvyšší soud z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení tomuto rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon byl v neprospěch obviněného P. K. porušen.

13. Ve shodě se stížností pro porušení zákona nutno v daném kontextu připomenout především znění

ustanovení § 43 odst. 1, 3, § 44 odst. 3, § 228 odst. 1, § 254 odst. 1 i § 256 tr. ř.

Podle § 43 odst. 1 tr. ř. ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrh na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65 tr. ř.), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zákoníku), rozumí se pro účely tohoto zákona majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné. Podle § 43 odst. 3 tr. ř. je poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal.

Podle § 44 odst. 3 tr. ř. návrh podle § 43 odst. 3 tr. ř. nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby poškozenému nahradil majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 3), nestanoví-li tento zákon jinak; nebrání-li tomu zákonná překážka, soud uloží obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody nebo k vydání bezdůvodného obohacení, jestliže je výše škody nebo rozsah bezdůvodného obohacení součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena nebo bezdůvodné obohacení nebylo dosud v tomto rozsahu vydáno.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř. nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. Podle § 256 tr. ř. odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

14. Podstata pochybení, jež stěžovatelka soudům vytkla, spočívala podle ní v tom, že ačkoliv již soud prvního stupně zjistil, že vyživovací povinnost obviněného vůči jeho dcerám byla stanovena pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, č. j. 5 Nc 105/2001-14, v rozporu s § 44 odst. 3 tr. ř. učinil součástí rozsudku i výrok o náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř. Odvolací soud nedostál své přezkumné povinnosti, když odvolání obviněného směřující výlučně proti adheznímu výroku rozsudku soudu prvního stupně jako nedůvodné zamítl.

15. V této souvislosti není od věci z obsahu spisu Obvodního soudu pro Prahu 6 sp. zn. 2 T 88/2018 připomenout, že z protokolu o hlavním líčení ze dne 29. 10. 2018 vyplývá, že po zahájení hlavního líčení se poškozené připojily k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, a to R. K. s částkou 440 000 Kč, D. K. s částkou 10 500 Kč a shodný návrh učinila i E. K. (č. l. 234). Soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku ve vztahu k výroku o náhradě škody odkázal na znění § 43 odst. 1 věta in fine tr. ř. Konstatoval, že provedené hlavní líčení poskytlo dostatečný podklad pro rozhodnutí o náhradě škody způsobené oběma dcerám obviněného v rozsahu, který požadovaly, a dále se zabýval důvody, pro které nebylo možno jejich matce po dobu nezletilosti dcer přiznat dlužné výživné v souladu s jejím návrhem na náhradu škody, ale jen v redukované výši (bod 23.). Odvolací soud shledal závěry

soudu prvního stupně správnými a sám k námitkám obviněného, že rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, č. j. 5 Nc 105/2001-14, představuje překážku pro rozhodnutí o nároku poškozených (res iudicata), zdůraznil, že tímto rozsudkem byla stanovena výše výživného, což ale obviněný neplnil, a dopustil se tak trestné činnosti. Dlužná částka na výživném je tedy náhradou škody ve smyslu novelizovaného ustanovení § 43 odst. 1 tr. ř. zákonem č. [59/2017](#) Sb. (nesprávně uvedeno 57/2017 Sb.), účinného od 1. 1. 2018. Poškozené se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody připojily řádně a včas a rozhodnutí soudu prvního stupně shledal bezchybným, v důsledku čehož odvolání zamítl, neboť je shledal nedůvodným (bod 9. usnesení).

16. Z hlediska obsahu a důvodů mimořádného opravného prostředku je stěžejní otázkou, zda existence pravomocného rozhodnutí, jímž bylo v občanskoprávním řízení rozhodnuto o výživném a obviněnému byla stanovena výše výživného, je ve smyslu § 44 odst. 3 tr. ř. překážkou rozhodnutí o náhradě škody (za niž je podle § 43 odst. 1 věta in fine tr. ř. považováno i dlužné výživné) podle § 228 odst. 1 tr. ř., byl-li obviněný uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku. V konkrétním případě jde tedy o to, zda soud prvního stupně mohl obviněnému, kterého uznal vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku, podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložit, aby poškozeným nahradil škodu – dlužné výživné za situace, že označeným pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 byla stanovena výše výživného na každou z dcer na částku 1 500 Kč měsíčně.

17. Pro vyvození trestní odpovědnosti pachatele za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku se nevyžaduje a není ani nezbytné, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny samostatným rozhodnutím soudu. Rozsah vyživovací povinnosti soud posuzuje při rozhodování o vině samostatně jako předběžnou otázku (§ 9 odst. 1 tr. ř.) a může vycházet i z jiného rozsahu vyživovací povinnosti pachatele, než jaký byl určen pravomocným občanskoprávním rozhodnutím (srov. např. rozhodnutí uveřejněné pod č. [17/2005](#) Sb. rozh. tr.). Soudy nižších stupňů, třebaže dřívější stanoví výše výživného označeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 učinily součástí svých skutkových zjištění a vyřešily předběžnou otázku výživného ve shodě s ním, odkázaly ve vztahu k uložení povinnosti k náhradě škody jen na ustanovení § 43 odst. 1 tr. ř. Stranou jejich pozornosti zůstala otázka významu existence zmiňovaného rozhodnutí z hlediska překážky pro podání návrhu podle § 43 odst. 1 tr. ř. uvedené v § 44 odst. 3 tr. ř., což obviněný dokonce explicitně vytkl v odvolání. Důvody, o které soudy opřely rozhodnutí o uložení povinnosti obviněného k náhradě škody, jsou neúplné a nelze je akceptovat.

18. V daných souvislostech je vhodné v obecné rovině připomenout, že do 1. 1. 2018 platilo, že dlužné výživné nebylo možné uplatňovat jako nárok na náhradu škody v trestním řízení podle § 43 odst. 3 tr. ř., poněvadž dluh pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku spočívající v nezaplaceném výživném nebylo možné považovat za dluh ze škody způsobené trestným činem, nýbrž za dluh z nesplnění zákonné povinnosti, jejíž porušení je samo trestným činem, nikoliv jako u škody následkem trestného jednání (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1919, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. 4 Tdo 549/2014). Praxe soudů vycházela z toho, že vyživovací povinnost vzniká povinným subjektům ex lege a není samo o sobě nezbytné, aby vyživovací povinnost a její rozsah byly určeny rozhodnutím soudu. Jestliže ale výživné nebylo plněno dobrovolně, bylo nutné podat žalobu k civilnímu soudu a obstarat si tak exekuční titul.

19. Změnu v nazírání na dlužné výživné jako na majetkovou škodu přinesla změna trestního řádu provedená zákonem č. [59/2017](#) Sb., s účinností od 1. 1. 2018. V části druhé tohoto zákona (Změna trestního řádu) byl trestní řád podle § 19 bod 1. změněn tak, že v 43 se na konci odstavce 1 doplňuje věta: „Jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), rozumí se pro účely tohoto zákona majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné.“

20. Státní zástupkyně ve svém vyjádření výstižně připomněla, že cílem zákona č. [59/2017](#) Sb. je dosažení možnosti rychlé a účinné reparace škod, které utrpěly oběti trestných činů. Těm je v zákonem vymezených případech umožněno čerpat náhradu utrpěných škod ze speciálního účtu vedeného za tím účelem ministerstvem spravedlnosti (tzv. „fond pro oběti“). Nezbytným předpokladem pro získání takové finanční náhrady poškozeným prostřednictvím zmíněného účtu je především existující pravomocné odsuzující rozhodnutí trestního soudu, uložení pro účely tohoto zákona vymezené majetkové sankce pachateli a podání žádosti poškozeným v zákonem stanovené lhůtě, která bude obsahovat předepsané náležitosti. Jednou ze základních podmínek k dosažení nároku poškozeného ve smyslu popisované právní úpravy je uložení majetkové sankce pachateli v trestním řízení, ve kterém poškozený řádně uplatnil svůj nárok a tento nárok mu byl soudem přiznán. Podle § 2 odst. 2 citovaného zákona se majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem zanedbání povinné výživy, rozumí i dlužné výživné. Podle § 2 odst. 3 písm. a) citovaného zákona se oprávněnou osobou pro účely tohoto zákona rozumí poškozený, „který v trestním řízení, ve kterém byla pravomocně uložena majetková trestní sankce nebo ve kterém si soud rozhodnutí o uložení majetkové trestní sankce vyhradil do veřejného zasedání podle § 230 odst. 2 nebo 3 trestního řádu, uplatnil majetkový nárok a tento nárok mu byl přiznán rozhodnutím soudu vydaným v trestním řízení, které nabylo právní moci a je vykonatelné“, podle § 2 odst. 3 písm. d) tohoto zákona se takovou osobou rozumí poškozený, „vůči němuž má pachatel pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu v řízení ve věcech občanskoprávních stanovenou výši vyživovací povinnosti, pokud v řízení o trestném činu zanedbání povinné výživy byla pravomocně uložena majetková trestní sankce“. Podle § 10 odst. 2 uvedeného zákona majetkový nárok oprávněné osoby ministerstvo uspokojí v rozsahu, v jakém byl pravomocně přiznán rozhodnutím soudu v trestním řízení nebo v řízení ve věcech občanskoprávních; v případě dlužného výživného v rozsahu uvedeném v trestním příkazu nebo odsuzujícím rozsudku za trestný čin zanedbání povinné výživy. Pokud v mezidobí došlo k částečnému uspokojení tohoto majetkového nároku jiným způsobem, ministerstvo jej uspokojí ve zbylém rozsahu; pokud došlo k úplnému uspokojení tohoto majetkového nároku, ministerstvo žádost o jeho uspokojení zamítne.

21. Ze znění citovaných ustanovení zákona č. [59/2017](#) Sb., byť se jeho problematika a jím sledovaný účel odlišuje od účelu trestního řádu, tedy plyne, že v důsledku změny § 43 odst. 1 tr. ř. bude možné – za předpokladu uložení majetkové trestní sankce – z „fonde pro oběti“ uspokojovat i nároky z dlužného výživného, a to jak ty, které byly dříve přiznány soudem v občanskoprávním řízení (v tomto případě bude možné uspokojit nárok v rozsahu uvedeného v odsuzujícím rozsudku za trestný čin zanedbání povinné výživy), tak i ty, které byly přiznány v adhezním řízení. Změna § 43 odst. 1 tr. ř. v tomto kontextu spočívá ve vytvoření právní fikce, že se škodou rozumí pro účely trestního řádu také dlužné výživné, což umožní poškozeným aktivněji participovat na průběhu trestního řízení uplatňováním procesních práv, k rozšíření oprávnění vyživované osoby navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obviněnému povinnost nahradit dlužné výživné v případech, v nichž dosud nebylo vůbec o výši vyživovací povinnosti rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení. Bylo-li o nároku na výživné již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení, nebude možné tento návrh podat pro překážku uvedenou v § 44 odst. 3 tr. ř. [shodně také odůvodnění pozměňovacích návrhů k vládnímu návrhu zákona o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů (sněmovní tisk 650)]. Rozhodnutí soudu v trestním řízení podle § 228 odst. 1 tr. ř. o povinnosti obviněného, který byl uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, zaplatit náhradu škody – dlužné výživné by totiž představovalo nepřípustné duplicitní rozhodnutí o tomtéž nároku (překážka rei iudicatae) a ve svých důsledcích by tu také existovaly na totéž plnění dva exekuční tituly.

22. Nejvyšší soud tedy na základě výše uvedeného uzavírá, že rozhodnout o nároku na náhradu dlužného výživného jako majetkové škody, jež byla poškozenému způsobena, ve smyslu § 43 odst. 1

věty poslední tr. ř. lze podle § 228 odst. 1 tr. ř. (popř. i podle § 229 odst. 1, 2 tr. ř.) pouze za předpokladu, že o nároku na výživné dosud nebylo rozhodnuto v občanskoprávním řízení. Bylo-li však o vyživovací povinnosti obviněného pro relevantní období páchání přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku již rozhodnuto, třeba i nepravomocně, v občanskoprávním řízení, představuje takové rozhodnutí překážku podání návrhu poškozených na rozhodnutí o povinnosti obviněného k náhradě škody podle § 44 odst. 3 tr. ř.

23. Aplikováno na konkrétní případ nutno proto uzavřít, že ustanovení § 44 odst. 3 tr. ř. bránilo soudu prvního stupně, aby akceptoval uplatněné nároky poškozených na náhradu škody (§ 43 odst. 3 tr. ř.), neboť o těchto nárocích již bylo rozhodnuto v občanskoprávním, opatrovnickém řízení, konkrétně pravomocným a vykonatelným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. 5 Nc 105/2001. Poškozené proto usnesením soudu prvního stupně neměly být podle § 206 odst. 4 z důvodu uvedeného v § 44 odst. 3 tr. ř. připuštěny k hlavnímu líčení (jejich procesní práva poškozeného podle § 43 odst. 1 tr. ř. by jim však zůstala zachována), a následně tak nemohlo být ani rozhodováno o jimi uplatněných nárocích podle § 228 odst. 1, popř. § 229 odst. 2 tr. ř. Městský soud v Praze usnesením ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 61 To 9/2019, odvolání obviněného jako nedůvodné zamítl, a vytknuté pochybení tudíž neodstranil.

24. Proto Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením odvolacího soudu byl porušen zákon v ustanovení § 256 tr. ř., podle něhož bylo odvolání obviněného jako nedůvodné zamítnuto, a stejně tak v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, konkrétně rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2018, sp. zn. 2 T 88/2018, v ustanoveních § 44 odst. 3 a § 228 odst. 1 tr. ř. byl porušen zákon v neprospěch obviněného P. K. Jako nadbytečné shledal Nejvyšší soud vyslovení porušení § 254 odst. 1 tr. ř., poněvadž odvolací soud napadené výroky o náhradě škody a jim předcházející řízení přezkoumal, svou přezkumnou povinnost splnil, ale učinil chybné právní závěry. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. bylo v návaznosti na výrok podle § 268 odst. 2 tr. ř. zrušeno napadené usnesení Městského soudu v Praze a jako vadné řízení mu předcházející oddělitelné výroky rozsudku soudu prvního stupně, jimiž bylo podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. rozhodnuto o povinnosti obviněného k náhradě škody. Zrušena byla podle § 269 odst. 2 tr. ř. také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Oproti návrhu ministryně spravedlnosti a v souladu se stanoviskem státní zástupkyně Nejvyšší soud nerozhodl podle § 270 odst. 1 tr. ř., tedy o přikázání nového projednání a rozhodnutí věci, neboť popsané porušení zákona v neprospěch obviněného spočívalo ve vadném výroku o povinnosti obviněného k náhradě škody (§ 228 odst. 1 tr. ř.), potažmo též v odkazu poškozené R. K. se zbytkem jejího nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 229 odst. 2 tr. ř.). Pokud bylo vysloveno zrušení těchto rozhodnutí, resp. části rozhodnutí soudu prvního stupně, z toho důvodu, že v předchozím řízení bylo nesprávně rozhodnuto o nároku na náhradu škody, který uplatňovat nelze, nepřichází v úvahu ve věci činit nové rozhodnutí, ani není namístě odkázat poškozené s jejich nároky na řízení ve věcech občanskoprávních. K odstranění pochybení, v jehož důsledku došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného, došlo již samotnými výroky Nejvyššího soudu o porušení zákona a zrušení rozhodnutí označených ve výrokové části tohoto rozsudku.

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícím soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)